

<https://www.vanityfair.com/news/story/christianity-was-borderline-illegal-in-silicon-valley-now-its-the-new-religion>

4. Zuber V. Secularism: A Religion of the 21st Century. *E-International Relations*. 25 квітня 2023. URL: <https://www.e-ir.info/2023/04/25/secularism-a-religion-of-the-21st-century/>

5. Цілісність гуманітарного простору України як об'єкт національної безпеки. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/cilisnist-gumanitarnogo-prostoru-ukraini-yak-obekt-nacionalnoi>

Юрій Борейко,
доктор філософських наук, професор
(Волинський національний університет імені Лесі Українки)

СИМВОЛІЧНИЙ КАПІТАЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОМІНУВАННЯ В РЕЛІГІЙНОМУ ПОЛІ

Суперництво суб'єктів релігійних відносин за домінування у релігійному полі ілюструється тріадою «поле» – «капітал» – «габітус», яку обґрунтував французький соціолог П. Бурдьє. Релігійне поле» є відносно автономною підсистемою, що функціонує як певна мережа відносин і має власну структуру, включає інститути, практики та форму взаємодії агентів. Ці характеристики формуються за умови перебування в релігійному полі і розглядаються у взаємовідносинах індивідів [5]. У релігійному полі відбувається змагання за вище статусне становище, тобто за символічний капітал, який розглядається як інструмент домінування, оскільки пов'язаний з авторитетом, визнанням, тобто ресурсом, який визначає позицію в релігійному полі.

Як запорука досягнення та утримання влади релігійний капітал охоплює ресурси, пов'язані з належністю до мережі церковних зв'язків, тоді як здатність індивідів адекватно реагувати на різноманітні ситуації забезпечує структурування уявлень та формування практик. Структурований досвід, що відібраний обставинами, відображений в уявленнях, виражений у практиках та призначений для відтворення, П. Бурдьє назвав габітусом [5].

У релігійному полі відбувається конкуренція за створення релігійного капіталу і підтримку та симпатії індивідів. Релігійний капітал впливає на уявлення та практики віруючих шляхом нав'язування релігійного габітусу, тобто ідей та дій, узгоджених з

релігійними уявленнями. Релігійним капіталом користуються різні релігійні інстанції – індивіди або інститути залежно від їхньої позиції в структурі розподілу релігійної влади. Використання релігійного капіталу залежить також від характеру конкуренції за монополію на спасіння і ступеня легітимності релігійної влади [4].

Окремі релігійні групи, спільноти обґрунтовують власну участь у суперництві за монополію на релігійний капітал певними об'єктивними умовами. Відтак намагання усунути несправедливість призводить до прагнення змінити умови, тобто спонукає до боротьби за визнання. Йдеться про те, що релігійна група з підлеглим становищем об'єктивно піддає сумніву монополію іншої групи на управління сакральною сферою, адже виживання в релігійному полі передбачає спротив привласненню релігійного капіталу.

Від здатності індивіда або інституції переконати інших у своїй легітимності залежить збереження монополії на релігійний авторитет як різновид символічної влади [4]. Якщо протест опозиційної релігійної групи загрожує існуванню церкви, то наслідком протистояння є усунення опозиціонерів переважно шляхом символічного насильства. Опозиціонери чи реформатори приборкуються також примусом до покірності, тобто до визнання легітимності опонента та його церковної монополії в релігійному полі.

Зазначене засвідчується сучасною ситуацією у православному сегменті релігійного поля України. Так, спираючись на високий рівень суспільної підтримки ПЦУ, що конвертується у символічний капітал, Архієрейський собор 24 травня 2023 р запровадив з 1 вересня 2023 р. новоюліанський календар, що було затверджено Помісним собором ПЦУ 27 липня 2023 р. [2]. Про констатацію домінантного становища серед православних церков, які функціонують в Україні, свідчить заклик ПЦУ до діалогу з метою досягнення єдності українського православ'я на основі Томосу про автокефалію.

Натомість патріарх Філарет назвав календарну реформу ПЦУ загрозою не лише для традицій українського народу, а й його самоідентифікації українського народу. Неврахування ПЦУ позиції всіх православних громад і опора на нецерковну складову суспільств спонукала УПЦ (КП) відмовитися від переходу на новоюліанський календар [3]. В УПЦ МП також заявили, що церква не впроваджуватиме новий календар у зв'язку з тим, що введення нового календаря в 2024 р. було вмотивоване політичними розрахунками на унію з протестантською Англіканською церквою [1].

Отже, релігійний капітал пов'язаний з відносинами домінування в суспільстві, тобто з монополією на символічне насильство. Соціальна

ієрархія і порядок встановлюються головним чином за допомогою використання культурних механізмів, тому релігійна інстанція (особа або інституція), створюючи символічний капітал, претендує на впровадження символічного насильства з метою поширення власного бачення ситуації в релігійному полі та соціальної реальності загалом.

Література

1. В УПЦ (що в єдності з МП) розкритикували Новоюліанський календар. URL: <https://df.news/2023/08/05/v-upts-shcho-v-iednosti-z-mp-rozkrytykuvaly-novoiulianskyj-kalendar/>.

2. Історична реформа календаря ПЦУ набула чинності. URL: <https://www.dw.com/uk/nabula-cinnosti-istoricna-reforma-kalendara-pcu-so-zminilosa/a-66649134>.

3. Патріарх Філарет назвав «поспішним рішенням» перехід ПЦУ на новий календар. URL: https://radiotrek.rv.ua/articles/patriarh-filaret-nazvav-pospishnim-rishennyam-perehid-pcu-na-noviy-kalendar-foto_318261.html.

4. Boreiko Yu., Fedotova T. Religious vocabulary of everyday language of the Orthodox believers of Ukraine. Orbis linguarum. 2024. Vol. 22. Iss. 3. P. 82–95.

5. Bourdieu P. Genesis and Structure of the Field of Religion. URL: <https://docs.google.com/file/d/0BxEZ9xOtQkn2X1RWZHVTZTdyMUk/edit?resourcekey=0-LpR4AqKdfq-ef8YUT9NF9w>.

Руслан Гула,

*доктор історичних наук, професор
(Харківський національний університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба)*

Ірина Передерій,

*доктор історичних наук, професор
(Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»)*

РПЦ ТА «СВО»: ДУХОВНЕ «ОКОРМЛЕННЯ» АГРЕСІЇ АРМІЇ РФ НА ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ЗБРОЙНОГО ВТОРГНЕННЯ

Спекулятивне використання релігійного чинника для обґрунтування «високих» духовних цілей агресивних війн завжди було притаманне російській історії, яка зводила православ'я у деякий